

I

(Akty ustawodawcze)

ROZPORZĄDZENIA

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2022/2192

z dnia 9 listopada 2022 r.

w sprawie ustanowienia przepisów szczegółowych dotyczących programów współpracy na lata 2014–2020 wspieranych z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” wskutek zakłócenia realizacji programów

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 178, art. 209 ust. 1 i art. 212 ust. 2,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

po konsultacji z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽¹⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W swoich konkluzjach z dnia 24 lutego 2022 r. Rada Europejska potępiła niczym niesprowokowaną i nieuzasadnioną agresję wojskową Rosji wobec Ukrainy, jak również zaangażowanie Białorusi w tę agresję. W wyniku agresji Komisja zawiesiła umowy w sprawie finansowania dotyczące programów współpracy realizowanych między Unią i, odpowiednio, Rosją lub Białorusią, oraz – w stosownych przypadkach – państwem członkowskim, w którym znajduje się instytucja zarządzająca danego programu. Od rozpoczęcia rosyjskiej agresji wojskowej wobec Ukrainy Unia nałożyła szereg nowych sankcji na Rosję i Białoruś.
- (2) Rosyjska agresja wojskowa zakłóciła realizację trzynastu programów współpracy transgranicznej wspieranych z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS) ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 ⁽²⁾ między dziewięcioma państwami członkowskimi, w których znajduje się instytucja zarządzająca danego programu, a Ukrainą, Republiką Mołdawii, Rosją i Białorusią.
- (3) Sfałszowanie wyborów prezydenckich na Białorusi w sierpniu 2020 r. oraz brutalne stłumienie pokojowych protestów doprowadziło już do ponownego dostosowania pomocy Unii na rzecz Białorusi w następstwie konkluzji Rady z dnia 12 października 2020 r.

⁽¹⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2022 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 8 listopada 2022 r.

⁽²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Europejski Instrument Sąsiedztwa (Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 27).

- (4) W wyniku rosyjskiej agresji wojskowej wobec Ukrainy Unia, a w szczególności jej wschodnie regiony, jak również zachodnie części Ukrainy i Republika Mołdawii stoją w obliczu znacznego napływu wysiedleńców. Napływ ten stanowi dodatkowe wyzwanie dla państw członkowskich i innych krajów graniczących z Ukrainą, które może się rozprzestrzenić na inne państwa członkowskie, w szczególności w sytuacji, gdy ich gospodarki nadal wychodzą z kryzysu po pandemii COVID-19.
- (5) Ponadto dwa programy współpracy transnarodowej wspierane w ramach EIS oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 ⁽³⁾, a mianowicie program Interreg „Region Morza Bałtyckiego” z udziałem Rosji oraz program transnarodowy na rzecz Dunaju z udziałem Ukrainy i Republiki Mołdawii, zostały znacznie zakłócone przez rosyjską agresję wojskową wobec Ukrainy lub, w odniesieniu do Republiki Mołdawii, przez napływ wysiedleńców z Ukrainy będący bezpośrednim skutkiem tej agresji.
- (6) Od przedstawienia powiadomień o zawieszeniu umów w sprawie finansowania dotyczących programów współpracy z Rosją i Białorusią realizacja wszelkich programów i projektów z tymi krajami została zawieszona. Konieczne jest ustanowienie przepisów szczegółowych dotyczących kontynuacji realizacji programów współpracy wspieranych w ramach EIS i EFRR, nawet w przypadku rozwiązania odpowiedniej umowy w sprawie finansowania.
- (7) Realizacja programów współpracy wspieranych w ramach EIS regulowana jest rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 897/2014 ⁽⁴⁾. W rozporządzeniu wykonawczym (UE) nr 897/2014 nie można jednak wprowadzić koniecznych zmian, ponieważ jego podstawa prawna, rozporządzenie (UE) nr 232/2014, przestało obowiązywać dnia 31 grudnia 2020 r. W związku z tym konieczne jest ustanowienie przepisów szczegółowych w odniesieniu do nieprzerwanej realizacji odnośnych programów współpracy w oddzielnym instrumencie prawnym.
- (8) Umowy w sprawie finansowania dotyczące programów współpracy z Ukrainą i Republiką Mołdawii nie zostały zawieszane. Realizacja tych programów jest jednak znacznie utrudniona przez niczym niesprowokowaną i nieuzasadnioną agresję wojskową Rosji wobec Ukrainy oraz znaczny napływ wysiedleńców z Ukrainy do Republiki Mołdawii. Aby uwzględnić wyzwania, przed jakimi stoją partnerzy programu, instytucje odpowiedzialne za program oraz partnerzy projektu, konieczne jest ustanowienie przepisów szczegółowych dotyczących kontynuacji realizacji odnośnych programów współpracy.
- (9) W celu zmniejszenia obciążenia budżetów publicznych, wynikającego z konieczności zareagowania na niczym niesprowokowaną i nieuzasadnioną agresję wojskową Rosji wobec Ukrainy oraz na znaczny napływ wysiedleńców z Ukrainy, zasada współfinansowania określona w rozporządzeniu wykonawczym (UE) nr 897/2014 nie powinna mieć zastosowania do wkładu Unii.
- (10) Zmiana stopy współfinansowania powinna wymagać jedynie powiadomienia Komisji o zmianie tabel finansowych oraz innych ustaleń proceduralnych. Konieczne jest, aby przepisy o dostosowaniach i zmianach programów zostały uproszczone w odniesieniu do programów, na które bezpośredni wpływ wywarła agresja wojskowa wobec Ukrainy oraz znaczny napływ wysiedleńców z Ukrainy. Wprowadzanie wszelkich potencjalnych dostosowań będących skutkiem tej sytuacji, w tym dostosowań wartości docelowych wskaźników, powinno być dozwolone przy okazji późniejszego dostosowania programu po zakończeniu roku obrotowego.
- (11) Wydatki w ramach projektów mających na celu sprostanie wyzwaniom migracyjnym wynikającym z rosyjskiej agresji wojskowej wobec Ukrainy powinny być kwalifikowalne od rozpoczęcia tej agresji w dniu 24 lutego 2022 r.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 259).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 897/2014 z dnia 18 sierpnia 2014 r. ustanawiające przepisy szczegółowe dotyczące wdrażania programów współpracy transgranicznej finansowanych na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 ustanawiającego Europejski Instrument Sąsiedztwa (Dz.U. L 244 z 19.8.2014, s. 12).

- (12) Mimo że zarządzanie projektami wybranymi już przez wspólny komitet monitorujący należy do obowiązków instytucji zarządzającej, w przypadku niektórych programów pewne zmiany projektów muszą być zatwierdzone przez wspólny komitet monitorujący. Aby przyspieszyć niezbędne zmiany, należy zatem ustalić, że za zmianę dokumentów określających warunki wsparcia projektów, na które wpływ miało zakłócenie realizacji programów, zgodnie z prawem krajowym instytucji zarządzającej, odpowiedzialna jest wyłącznie odpowiednia instytucja zarządzająca, bez konieczności uprzedniego zatwierdzenia przez wspólny komitet monitorujący. Takie zmiany powinny również móc objąć między innymi zastąpienie beneficjenta wiodącego lub wszelkie zmiany planu finansowego, lub terminów wykonania. W odniesieniu do nowych projektów instytucja zarządzająca powinna być wyraźnie upoważniona do podpisywania umów innych niż umowy dotyczące dużych projektów infrastrukturalnych po dniu 31 grudnia 2022 r. Wszystkie działania realizowane w ramach projektów finansowane przez program powinny jednak zakończyć się do dnia 31 grudnia 2023 r.
- (13) Rosyjska agresja wojskowa wobec Ukrainy spowodowała wyższą inflację niż oczekiwano oraz nieoczekiwany wzrost cen materiałów i robót budowlanych, co łącznie ma niekorzystny wpływ na realizację dużych projektów infrastrukturalnych w ramach odnośnych programów. Aby zaradzić tej sytuacji, należy zezwolić, aby część wkładu Unii przeznaczanego na takie projekty mogła przekroczyć próg określony w rozporządzeniu wykonawczym (UE) nr 897/2014, a mianowicie 30 % w chwili zamknięcia programu, pod warunkiem że takie przekroczenie będzie spowodowane wyłącznie nieoczekiwanym wzrostem cen materiałów i robót budowlanych.
- (14) Kontrole prowadzone przez instytucję zarządzającą obejmują kontrole administracyjne projektu oraz kontrole na miejscu. Ze względu na zakłócenie realizacji programów nie jest już możliwe prowadzenie kontroli projektu na miejscu na Ukrainie. W związku z tym konieczne jest zapewnienie możliwości prowadzenia wyłącznie kontroli administracyjnych. Ponadto, jeżeli element infrastruktury danego projektu został zniszczony, zanim można było przeprowadzić kontrolę, beneficjent powinien mieć możliwość zadeklarowania odnośnych wydatków w celu rozliczenia rachunków na podstawie oświadczenia beneficjenta stwierdzającego, że projekt przed zniszczeniem odpowiadał treści określonej w fakturach lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej.
- (15) Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym (UE) nr 897/2014 projekty mogą otrzymać wkład finansowy pod warunkiem spełnienia szeregu szczegółowych kryteriów. Ze względu na zakłócenie realizacji programów co najmniej jedno kryterium – w szczególności wymóg, że projekt powinien mieć wyraźne oddziaływanie w zakresie współpracy transgranicznej lub transnarodowej – może nie zostać spełnione na początku zakłócenia lub w momencie zakończenia danego projektu. Ponadto podstawowy warunek, zgodnie z którym projekt musi obejmować beneficjentów z co najmniej jednego z uczestniczących państw członkowskich i z co najmniej jednego z uczestniczących krajów partnerskich, może nie być już przestrzegany. Konieczne jest zatem określenie, czy wydatki mogą być jednak uznane za kwalifikowalne, mimo że niektóre warunki finansowania mogą nie być już spełnione ze względu na zakłócenie realizacji programów.
- (16) Wskutek zakłócenia realizacji programów wiele projektów nie będzie *de facto* miało partnera z kraju partnerskiego. Aby umożliwić beneficjentom w państwach członkowskich zakończenie ich działań, należy wyjątkowo odstąpić od wymogu, zgodnie z którym wszystkie projekty powinny obejmować co najmniej jednego beneficjenta z kraju partnerskiego, a wszystkie działania powinny mieć rzeczywiste oddziaływanie i korzyści transgraniczne lub transnarodowe.
- (17) Obowiązki beneficjenta wiodącego obejmują wszystkie działania związane z realizacją projektu. Wskutek zakłócenia realizacji projektu beneficjenci wiodący mogą nie mieć możliwości wypełnienia swoich obowiązków w odniesieniu do kraju partnerskiego. Należy zatem dostosować obowiązki beneficjenta wiodącego oraz, w stosownych przypadkach, ograniczyć je do realizacji projektu w odniesieniu do państw członkowskich. Należy również umożliwić beneficjentom wiodącym zmianę pisemnego porozumienia z pozostałymi partnerami projektu oraz zawieszenie niektórych działań lub uczestnictwa niektórych partnerów. Ponadto obowiązek beneficjentów wiodących polegający na przekazaniu płatności otrzymanych od instytucji zarządzającej innym partnerom powinien być zniesiony lub przynajmniej dostosowany.
- (18) Aby w ramach programów, na które oddziałuje zakłócenie, można było uwzględnić te wyjątkowe okoliczności, konieczne jest umożliwienie, aby projekty mające na celu sprostanie wyzwaniom migracyjnym były wybierane – w wyjątkowych i należycie uzasadnionych przypadkach – bez uprzedniego zaproszenia do składania wniosków.

- (19) W następstwie zawieszenia umów w sprawie finansowania z krajami partnerskimi płatności dotyczące udziału Rosji lub Białorusi zostały zawieszono. Ponadto, w odniesieniu do Ukrainy, nadzwyczajne środki wprowadzone przez Bank Narodowy Ukrainy oraz sytuacja w zakresie bezpieczeństwa wynikająca z rosyjskiej agresji wojskowej przeciwko temu krajowi uniemożliwiają transfery pieniężne za granicę. Należy zatem zezwolić na bezpośrednie wypłacanie dotacji przez instytucję zarządzającą beneficjentom projektu w państwach członkowskich i krajach partnerskich, których umowy w sprawie finansowania nie zostały zawieszono.
- (20) W przypadku programów współpracy wspieranych w ramach EIS wymagane jest określenie metody przeliczania wydatków poniesionych w walucie innej niż euro. Metodę tę należy stosować przez cały okres realizacji programu. Ze względu na finansowe i gospodarcze konsekwencje rosyjskiej agresji wojskowej wobec Ukrainy dochodzi do nieprzewidywanych wahań kursów wymiany. W związku z tym konieczne jest umożliwienie zmiany tej metody.
- (21) Wskutek zakłócenia realizacji programów instytucje zarządzające mogą nie być w stanie otrzymywać przelewów bankowych z niektórych krajów partnerskich, co uniemożliwia odzyskanie długów od beneficjentów projektu mających siedzibę w takich krajach. W przypadku kraju partnerskiego, który przekazał część swojego krajowego wkładu instytucji zarządzającej, tę kwotę należy wykorzystać na spłacenie takich długów. W przypadku pozostałych krajów partnerskich nakazy odzyskania środków dotyczące wierzytelności nieściągalnych powinny być wycofane lub rozpatrzone przez Komisję.
- (22) Zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 1299/2013 stosowne warunki wdrażania programu określające zarządzanie finansowe, a także aspekty dotyczące programowania, monitorowania, ewaluacji i kontroli udziału państw trzecich, poprzez wkład środków z EIS na rzecz programów współpracy transnarodowej, mają być ustanawiane w odpowiednich programach współpracy oraz również, w miarę potrzeby, w umowach w sprawie finansowania między Komisją, rządami zainteresowanych państw trzecich i państw członkowskich, w których siedzibę ma instytucja zarządzająca odpowiedniego programu współpracy. Mimo że obowiązujące warunki realizacji programów regulujące te aspekty powinny być zmienione poprzez dostosowanie programu współpracy, konieczne jest ustanowienie kilku odstępstw od niektórych przepisów rozporządzenia (UE) nr 1299/2013, aby umożliwić stosowanie przepisów ustanowionych dla programów współpracy wspieranych w ramach EIS również w odniesieniu do programu Interreg „Region Morza Bałtyckiego” i transnarodowego programu na rzecz Dunaju.
- (23) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia – a mianowicie ustanowienie przepisów szczegółowych dotyczących realizacji programów współpracy, na które wpływ ma rosyjska agresja wojskowa wobec Ukrainy – nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający samodzielnie przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (24) Finansowanie zapewnione w kontekście niniejszego rozporządzenia musi być zgodne z warunkami i procedurami określonymi za pomocą środków ograniczających przyjętych na podstawie art. 215 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).
- (25) Z uwagi na pilną potrzebę sprostania wyzwaniom migracyjnym wynikającym z rosyjskiej agresji wojskowej wobec Ukrainy oraz trwający kryzys w dziedzinie zdrowia publicznego spowodowany pandemią COVID-19, należy zastosować wyjątek od terminu ośmiu tygodni przewidziany w art. 4 Protokołu nr 1 w sprawie roli parlamentów narodowych w Unii Europejskiej, załączonego do TUE, do TFUE i do Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej.
- (26) Aby umożliwić państwom członkowskim dostosowanie ich programów w takim terminie, by mogły skorzystać z możliwości niewspółfinansowania wkładu Unii w roku obrotowym 2021/2022, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*,

PRZYMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Artykuł 1

Przedmiot i zakres stosowania

1. W niniejszym rozporządzeniu określono przepisy szczegółowe dotyczące trzynastu programów współpracy transgranicznej regulowanych rozporządzeniem (UE) nr 232/2014 oraz dwóch programów współpracy transnarodowej regulowanych rozporządzeniem (UE) nr 1299/2013, wymienionych w załączniku do niniejszego rozporządzenia, w związku z zakłóceniem realizacji programów wskutek agresji wojskowej Rosji wobec Ukrainy oraz zaangażowania Białorusi w tę agresję.
2. Art. 3–14 niniejszego rozporządzenia stosuje się do programów współpracy transgranicznej regulowanych rozporządzeniem (UE) nr 232/2014, które są wymienione w części 1 załącznika do niniejszego rozporządzenia.
3. Art. 15 niniejszego rozporządzenia stosuje się do programów współpracy transnarodowej regulowanych rozporządzeniem (UE) nr 1299/2013, które są wymienione w części 2 załącznika do niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 2

Definicje

1. Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:
 - 1) „kraj partnerski” oznacza jeden z krajów trzecich uczestniczących w programie współpracy wymienionym w załączniku;
 - 2) „zakłócenie realizacji programów” oznacza problemy w zakresie realizacji programów wynikające z jednej z poniższych sytuacji lub ich połączenia:
 - a) zawieszenie, częściowo lub w całości, lub rozwiązanie umowy w sprawie finansowania zawartej z krajem partnerskim wynikające ze środków ograniczających przyjętych zgodnie z art. 215 TFUE;
 - b) agresja wojskowa wobec kraju partnerskiego lub znaczny napływ wysiedleńców do takiego kraju.
2. Do celów art. 3–14 niniejszego rozporządzenia stosuje się również definicje określone w art. 2 rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 897/2014.

Artykuł 3

Współfinansowanie

W sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. b), nie jest wymagane współfinansowanie wkładu Unii ze strony państw członkowskich lub krajów partnerskich w odniesieniu do wydatków poniesionych i pokrytych oraz uwzględnionych w rocznych sprawozdaniach finansowych dla lat obrotowych rozpoczynających się odpowiednio dnia 1 lipca 2021 r., dnia 1 lipca 2022 r. i dnia 1 lipca 2023 r.

Artykuł 4

Programowanie

1. Stosowanie art. 3 nie wymaga decyzji Komisji zatwierdzającej dostosowanie programu. Instytucja zarządzająca przekazuje Komisji informacje o zmienionych tabelach finansowych przed przedłożeniem rocznego sprawozdania finansowego za rok obrotowy 2021/2022, po uprzednim zatwierdzeniu przez wspólny komitet monitorujący.

2. Dostosowania programu składające się z łącznych zmian nieprzekraczających 30 % wkładu Unii pierwotnie przydzielonego do każdego celu tematycznego lub do pomocy technicznej, obejmujące transfer środków między celami tematycznymi lub z pomocy technicznej do celów tematycznych, lub z celów tematycznych do pomocy technicznej, uznaje się za inne niż istotne, w związku z czym mogą one być dokonywane bezpośrednio przez instytucję zarządzającą, po uprzednim zatwierdzeniu przez wspólny komitet monitorujący. Takie dostosowania nie wymagają decyzji Komisji.

3. Łączne zmiany, o których mowa w ust. 2, nie wymagają dalszego uzasadnienia oprócz powołania się na zakłócenie realizacji programów i muszą, w miarę możliwości, odzwierciedlać oczekiwany wpływ dostosowań programu.

Artykuł 5

Kwalifikowalność wydatków dotyczących projektów mających na celu sprostanie wyzwaniom migracyjnym

Wydatki dotyczące projektów mających na celu sprostanie wyzwaniom migracyjnym wynikającym z zakłócenia realizacji programów są kwalifikowalne od dnia 24 lutego 2022 r.

Artykuł 6

Projekty

1. W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów instytucja zarządzająca może wprowadzić zmiany do dokumentów określających warunki wsparcia projektów, na które wpływ ma to zakłócenie, zgodnie z krajowym prawem instytucji zarządzającej oraz bez konieczności uprzedniego zatwierdzenia przez wspólny komitet monitorujący.

Zmiany te mogą również obejmować zastąpienie beneficjenta wiodącego, zmiany planu finansowego lub terminów wykonania.

2. Instytucja zarządzająca może podpisywać umowy, inne niż umowy dotyczące dużych projektów infrastrukturalnych, po dniu 31 grudnia 2022 r., pod warunkiem że wszystkie działania realizowane w ramach projektów finansowane w ramach programu zakończą się do dnia 31 grudnia 2023 r.

3. Część wkładu Unii przeznaczona na duże projekty infrastrukturalne może przekroczyć 30 % w chwili zamknięcia programu, o ile przekroczenie takie wynika wyłącznie z niespodziewanego wzrostu cen materiałów i robót budowlanych wskutek wyższej inflacji niż oczekiwano.

Artykuł 7

Funkcjonowanie instytucji zarządzającej

1. Kontrole prowadzone przez instytucję zarządzającą mogą być ograniczone do kontroli administracyjnych, jeżeli kontrole projektu na miejscu nie są możliwe. Jeżeli nie jest możliwe przeprowadzenie żadnych kontroli, powiązane wydatki nie są deklarowane na potrzeby rozliczenia rachunków.

2. Niezależnie od ust. 1, jeżeli element infrastruktury danego projektu został zniszczony, zanim można było przeprowadzić kontrolę, powiązane wydatki mogą być zadeklarowane w celu rozliczenia rachunków na podstawie oświadczenia beneficjenta stwierdzającego, że projekt przed zniszczeniem odpowiadał treści określonej w fakturach lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej.

Artykuł 8

Wpływ projektów na współpracę transgraniczną

1. W kontekście realizacji projektów, na które wpływ ma zakłócenie realizacji programów, oddziaływanie projektów i wynikające z nich korzyści pod względem współpracy transgranicznej ocenia się w trzech etapach:

a) pierwszy etap do dnia, w którym rozpoczęło się zakłócenie realizacji programów;

- b) drugi etap od dnia, o którym mowa w lit. a);
- c) trzeci etap od zakończenia zakłócenia realizacji programów.

W odniesieniu do etapu pierwszego i trzeciego wskaźnikami i powiązаныmi wartościami docelowymi stosowanymi na potrzeby tej oceny są wskaźniki i wartości osiągnięte przez beneficjentów w państwach członkowskich i w krajach partnerskich, o ile beneficjenci w krajach partnerskich byli w stanie przedłożyć odpowiednie informacje instytucji zarządzającej.

W odniesieniu do etapu drugiego, wskaźnikami i powiązаныmi wartościami docelowymi stosowanymi na potrzeby tej oceny są wskaźniki i wartości osiągnięte przez beneficjentów w państwach członkowskich i w tych krajach partnerskich, których umów w sprawie finansowania nie zawieszono i które nie znajdują się w sytuacji określonej w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. b).

2. Kwalifikowalność wydatków w ramach projektów podlega ocenie zgodnie z ust. 1 pod względem ich oddziaływania na współpracę transgraniczną oraz wynikających z nich korzyści.

3. W sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. b), w przypadku projektów zawierających element infrastruktury znajdujący się w kraju partnerskim nie jest wymagana spłata wkładu Unii, jeżeli nie jest możliwe spełnienie obowiązku nie-poddawania projektu znaczącym zmianom w ciągu pięciu lat od zamknięcia projektu lub w okresie ustalonym w zasadach pomocy państwa.

Artykuł 9

Uczestnictwo w projektach

1. Od dnia, w którym rozpoczęło się zakłócenie realizacji programów, trwające projekty mogą być kontynuowane, nawet jeżeli żaden z beneficjentów z kraju partnerskiego znajdującego się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) lub b), nie może w nim uczestniczyć.
2. Od dnia, w którym rozpoczęło się zakłócenie realizacji programów, wspólny komitet monitorujący może wybrać nowe projekty, nawet jeżeli żaden z beneficjentów z kraju partnerskiego znajdującego się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) lub b), nie może uczestniczyć w projekcie w chwili jego wyboru.
3. Od dnia, w którym zakończy się zakłócenie realizacji programów, instytucja zarządzająca może wprowadzić zmiany do dokumentu określającego warunki wsparcia projektów, aby objąć nimi beneficjentów z kraju partnerskiego włączonych do wniosku dotyczącego projektu, bez konieczności uprzedniego zatwierdzenia przez wspólny komitet monitorujący.

Artykuł 10

Obowiązki beneficjentów wiodących

1. W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów i tak długo, jak zakłócenie to będzie trwało, od beneficjenta wiodącego w państwie członkowskim nie wymaga się:
 - a) przyjęcia odpowiedzialności za brak realizacji tej części projektu, na którą wpływ miało zakłócenie;
 - b) zapewnienia, aby wydatki przedstawione przez beneficjentów, na które wpływ miało zakłócenie, zostały poniesione na realizację projektu i odpowiadały działaniom określonym w umowie i uzgodnionym między wszystkimi beneficjentami;
 - c) sprawdzenia, czy wydatki przedstawione przez beneficjentów, na które wpływ miało zakłócenie, zostały skontrolowane przez audytora lub właściwego urzędnika publicznego.
2. W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów beneficjent wiodący w państwie członkowskim ma prawo do przeprowadzenia jednostronnie zmiany i dostosowania umowy o partnerstwie z pozostałymi beneficjentami.

Prawo to obejmuje możliwość zawieszenia działań beneficjenta z kraju partnerskiego w całości lub częściowo, tak długo jak będzie się utrzymywało zakłócenie realizacji programów.

3. Beneficjent wiodący w państwie członkowskim może zaproponować instytucji zarządzającej konieczne zmiany, które należy wprowadzić w projekcie, w tym ponowne rozdzielanie działań w ramach projektu między pozostałych beneficjentów.

4. W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów beneficjent wiodący w państwie członkowskim może zwrócić się do instytucji zarządzającej o to, aby w całości lub częściowo nie otrzymał wkładu finansowego na realizację działań w ramach projektu.

Od beneficjenta wiodącego w państwie członkowskim nie wymaga się zapewnienia, aby beneficjenci w krajach partnerskich otrzymali całkowitą kwotę dotacji możliwie najszybciej i w całości.

5. W sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. b), beneficjent wiodący w państwie członkowskim i instytucja zarządzająca, w porozumieniu z instytucją audytową, mogą zweryfikować i przyjąć wniosek o płatność bez uprzedniej kontroli przez audytora lub właściwego urzędnika publicznego wydatków zadeklarowanych przez beneficjenta znajdującego się w kraju partnerskim.

6. Ust. 1–5 niniejszego artykułu stosuje się również do beneficjentów wiodących w kraju partnerskim, który nie znajduje się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a).

Dodatkowo, w okresie trwania zakłócenia realizacji programów, taki beneficjent wiodący może również zwrócić się do instytucji zarządzającej o wyznaczenie innego beneficjenta jako beneficjenta wiodącego oraz o przekazywanie płatności bezpośrednio innym beneficjentom danego projektu.

Artykuł 11

Bezpośrednie udzielanie

W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów i w okresie trwania zakłócenia wspólny komitet monitorujący może – w wyjątkowych i należycie uzasadnionych przypadkach – wybierać projekty mające na celu sprostanie wyzwaniom migracyjnym wynikającym z agresji wojskowej przeciwko krajowi uczestniczącemu bez uprzedniego zaproszenia do składania wniosków.

Artykuł 12

Płatności

W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów i bez uszczerbku dla art. 6 ust. 1, instytucja zarządzająca może przekazywać wkład finansowy na realizację działań w ramach projektu bezpośrednio beneficjentom projektu innym niż beneficjent wiodący.

Artykuł 13

Stosowanie euro

Określona w programie wybrana metoda przeliczenia na euro wydatków poniesionych w walucie innej niż euro może zostać zmieniona z mocą wsteczną od dnia rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów przy wykorzystaniu miesięcznego księgowego kursu wymiany stosowanego przez Komisję z jednego z następujących miesięcy:

- a) miesiąca, w którym wydatki zostały poniesione;
- b) miesiąca, w którym wydatki zostały przedłożone do zbadania przez audytora lub przez właściwego urzędnika publicznego;
- c) miesiąca, w którym wydatki zostały zgłoszone beneficjentowi wiodącemu.

*Artykuł 14***Obowiązki finansowe, odzyskiwanie środków oraz zwrot środków do instytucji zarządzającej**

1. W następstwie rozpoczęcia zakłócenia realizacji programów i w okresie trwania zakłócenia od instytucji zarządzającej wymaga się przeprowadzenia wszystkich działań koniecznych do odzyskania kwot nienależnie wypłaconych od beneficjentów w krajach partnerskich lub od beneficjentów wiodących w państwach członkowskich lub krajach partnerskich zgodnie z procedurą określoną w ust. 2–5.
2. Instytucja zarządzająca może zdecydować o odzyskaniu nienależnie wypłaconych kwot bezpośrednio od beneficjenta w państwie członkowskim bez uprzedniej procedury odzyskania za pośrednictwem beneficjenta wiodącego w kraju partnerskim.
3. Aby odzyskać nienależnie wypłacone kwoty, instytucja zarządzająca przygotowuje i wysyła pisma w sprawie odzyskania środków.

W przypadku odpowiedzi odmownej lub braku reakcji ze strony beneficjentów w krajach partnerskich lub ze strony kraju partnerskiego, w którym beneficjent ma siedzibę, instytucja zarządzająca nie jest zobowiązana do przeprowadzenia procedury administracyjnej, ani do podjęcia próby odzyskania środków od odpowiedniego kraju partnerskiego, ani do wszczęcia prawnej procedury dochodzenia roszczeń w odnośnym kraju partnerskim.

Instytucja zarządzająca dokumentuje swoją decyzję o niepodjęciu pierwszej próby odzyskania środków. Dokument taki uznaje się za wystarczający dowód zachowania należytej staranności przez instytucję zarządzającą.

4. Jeżeli odzyskanie środków dotyczy wierzytelności wobec beneficjenta, który ma siedzibę w kraju partnerskim znajdującym się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a), i którego współfinansowanie jest przekazane instytucji zarządzającej, instytucja zarządzająca może potrącić wierzytelność, którą należy odzyskać, z koty niewykorzystanych środków uprzednio przekazanych przez kraj partnerski instytucji zarządzającej.
5. Jeżeli odzyskanie środków dotyczy wierzytelności wobec beneficjenta, który ma siedzibę w kraju partnerskim znajdującym się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a), i instytucja zarządzająca nie jest w stanie potrącić tej wierzytelności zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu, może ona zwrócić się do Komisji o przejęcie zadania odzyskania należnych kwot.

Jeżeli przedmiotowy beneficjent podlega zamrożeniu aktywów lub dotyczy go zakaz udostępniania mu lub na jego korzyść, bezpośrednio lub pośrednio, środków lub zasobów gospodarczych na podstawie środków ograniczających przyjętych zgodnie z art. 215 TFUE, instytucja zarządzająca ma obowiązek zwrócić się do Komisji o przejęcie zadania odzyskania należnych kwot. W tym celu instytucja zarządzająca dokonuje na rzecz Komisji cesji swoich praw względem beneficjenta.

Instytucja zarządzająca informuje wspólny komitet monitorujący o wszelkich przypadkach przejęcia przez Komisję procedury odzyskania środków.

*Artykuł 15***Odstępstwa od rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 mające zastosowanie do programów transnarodowych**

1. Na zasadzie odstępstwa od art. 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 komitet monitorujący lub komitet sterujący ustanowiony przez komitet monitorujący i działający na jego odpowiedzialność może wybierać nowe operacje, nawet jeżeli żaden z beneficjentów z kraju partnerskiego nie znajduje się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) lub b) niniejszego rozporządzenia, pod warunkiem że określi się transnarodowy wpływ operacji oraz płynące z niej korzyści.

Komitet monitorujący lub komitet sterujący może również wybrać nowe projekty, nawet jeżeli żaden z beneficjentów z kraju partnerskiego znajdującego się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) lub b), nie może uczestniczyć w projekcie w chwili jego wyboru.

2. Na zasadzie odstępstwa od art. 12 ust. 2 i 4 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 trwające operacje mogą być kontynuowane, nawet jeżeli żaden z beneficjentów kraju partnerskiego znajdującego się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) lub b) niniejszego rozporządzenia, nie jest w stanie uczestniczyć w realizacji projektu.

W kontekście realizacji operacji, na które wpływ ma zakłócenie realizacji programów, wpływ na współpracę transnarodową i korzyści dla takiej współpracy ocenia się zgodnie z art. 8 ust. 1 i 3 niniejszego rozporządzenia.

3. Na zasadzie odstępstwa od art. 12 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 instytucja zarządzająca może wprowadzić zmiany do dokumentów określających warunki wsparcia operacji, na które wpływ miało zakłócenie realizacji programów, zgodnie ze swoim prawem krajowym.

Zmiany te mogą również obejmować zastąpienie beneficjenta wiodącego lub zmiany planu finansowego, lub terminów wykonania.

Od dnia, w którym zakończy się zakłócenie realizacji programów, instytucja zarządzająca może wprowadzić zmiany do dokumentu określającego warunki wsparcia operacji, aby objąć nimi beneficjentów z kraju partnerskiego znajdującego się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2) lit. a) i b), uwzględnionych w dokumentacji wniosku.

4. Na zasadzie odstępstwa od art. 13 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 do praw i obowiązków beneficjentów wiodących stosuje się art. 10 niniejszego rozporządzenia.

5. Na zasadzie odstępstwa od art. 21 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 i bez uszczerbku dla ust. 3 niniejszego artykułu, instytucja certyfikująca może dokonywać płatności bezpośrednio na rzecz beneficjentów innych niż beneficjent wiodący.

6. Na zasadzie odstępstwa od art. 23 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 do kontroli zarządczych prowadzonych przez instytucję zarządzającą i kontrolerów stosuje się art. 7 niniejszego rozporządzenia.

7. Na zasadzie odstępstwa od art. 27 ust. 2 i 3 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 do odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych oraz zwrotów środków do instytucji zarządzającej stosuje się art. 14 niniejszego rozporządzenia.

8. Na zasadzie odstępstwa od art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 do wybranej metody przeliczania na euro wydatków poniesionych w walucie innej niż euro stosuje się art. 13 niniejszego rozporządzenia.

9. Odstępstwa określone w ust. 1–8 stosuje się od dnia, od którego odnośne programy transnarodowe są narażone na zakłócenie realizacji programów, i tak długo, jak to zakłócenie się utrzymuje.

Artykuł 16

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 9 listopada 2022 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodnicząca
R. METSOLA

W imieniu Rady
Przewodniczący
Z. STANJURA

ZAŁĄCZNIK

WYKAZ PROGRAMÓW WSPÓŁPRACY NA LATA 2014–2020 OBJĘTYCH NINIEJSZYM ROZPORZĄDZENIEM

CZĘŚĆ 1

WYKAZ PROGRAMÓW WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 232/2014

1. 2014TC16M5CB001 – EIS-współpraca transgraniczna Kolarctic
2. 2014TC16M5CB002 – EIS-współpraca transgraniczna Karelia–Rosja
3. 2014TC16M5CB003 – EIS-współpraca transgraniczna południowowschodnia Finlandia–Rosja
4. 2014TC16M5CB004 – EIS-współpraca transgraniczna Estonia–Rosja
5. 2014TC16M5CB005 – EIS-współpraca transgraniczna Łotwa–Rosja
6. 2014TC16M5CB006 – EIS-współpraca transgraniczna Litwa–Rosja
7. 2014TC16M5CB007 – EIS-współpraca transgraniczna Polska–Rosja
8. 2014TC16M5CB008 – EIS-współpraca transgraniczna Łotwa–Litwa–Białoruś
9. 2014TC16M5CB009 – EIS-współpraca transgraniczna Polska–Białoruś–Ukraina
10. 2014TC16M5CB010 – EIS-współpraca transgraniczna Węgry–Słowacja–Rumunia–Ukraina
11. 2014TC16M5CB011 – EIS-współpraca transgraniczna Rumunia–Mołdawia
12. 2014TC16M5CB012 – EIS-współpraca transgraniczna Rumunia–Ukraina
13. 2014TC16M6CB001 – EIS-współpraca transgraniczna basen Morza Czarnego

CZĘŚĆ 2

WYKAZ PROGRAMÓW WSPÓŁPRACY TRANSNARODOWEJ NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1299/2013

1. 2014TC16M5TN001 – program Interreg „Region Morza Bałtyckiego”
 2. 2014TC16M6TN001 – transnarodowy program na rzecz Dunaju
-